

VESPASIAN OBRÁNCE ŘÍMA

ROBERT FABBRI

VESPASIÁN

OBRÁNCE ŘÍMA

VESPASIÁN

OBRÁNCE ŘÍMA

ROBERT FABBRU

Přeložil Jaroslav Žerávek

Vydal nakladatelství BB/art s.r.o. v roce 2014

Bořivojova 75, Praha 3

Copyright © 2011 by Robert Fabbri

All rights reserved.

Z anglického originálu *Vespasian. Tribune of Rome*

(Published by Corvus, Great Britain, 2011)

přeložil © 2013 Jaroslav Žerávek

Redakce textu: Robert Kubánek

Jazyková korektura: Mirka Jarotková

Prví elektronické vydání v českém jazyce

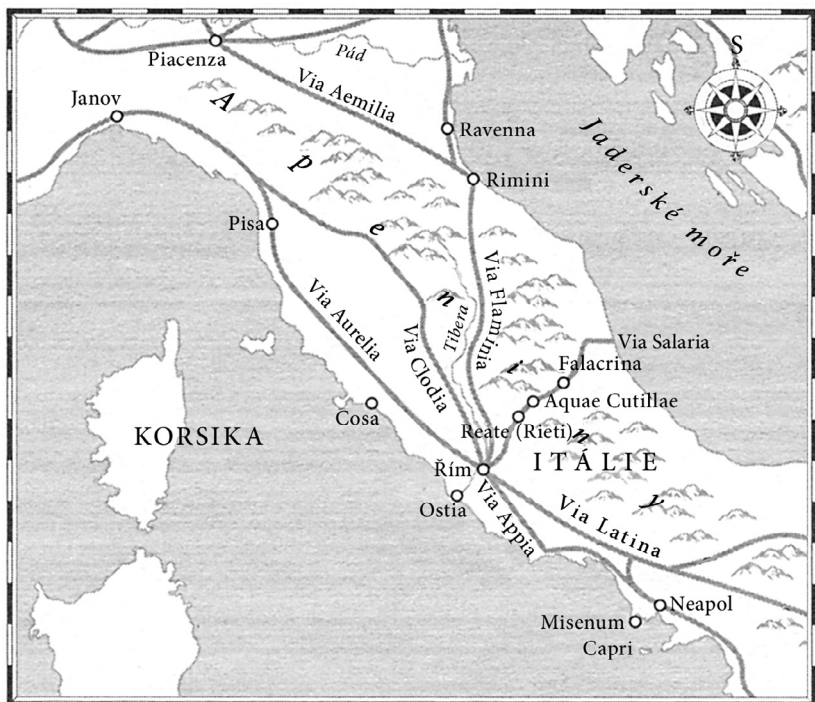
ISBN 978807619168

Pro Lea, Elizu a Lucase s láskou

PROLOG

FALACRINA, STO TŘICET KILOMETRŮ
SEVEROVÝCHODNĚ OD ŘÍMA, 9 LET PO KR.

„**S** POMOCÍ BOHŮ ať se naše dílo podaří. Prosím tě, otče Marte, postarej se o očistění mého statku, mé půdy a mé rodiny způsobem, jaký uznáš za nejlepší.“

Titus Flavius Sabinus, s hlavou zakrytou cípem bílé tógy na důkaz úcty, obrátil dlaně k obloze v žádosti k ochrannému božstvu své rodiny a odříkával dávnou modlitbu. Kolem něj se shromáždili všichni členové jeho domácnosti – manželka Vespasia Polla držela jejich novorozeného syna; vedle ní stála Titova matka, potom jeho starší syn, který měl už brzy oslavit páté narozeniny. Zcela vzadu byli otroci a před nimi ti, které z otroctví propustil. Shromáždili se kolem hraničního kamene na nejsevernějším místě jeho pozemků v apeninském pohoří vonícím borovou pryskyřicí.

Titus dokončil modlitbu a svěřil ruce. Jeho starší syn, který také nesl jméno Titus Flavius Sabinus, přistoupil ke kameni a udeřil do něj čtyřikrát olivovou ratolestí. Tím zakončili vážnou obchůzku kolem Titovy půdy a vydali se zpátky k rodinné usedlosti.

Pouť kolem usedlosti konali už osm hodin; vyšli za svítání a podle malého Sabina se prozatím nic zvláštního nepřihodilo. Jeho otec odříkal v každém rohu pozemků tu správnou modlitbu. Nedošlo k žádnému zlověstnému přeletu hejna ptáků. Ze studené jasné oblohy končícího listopadu nevyšlehl blesk. A obětní vůl, vepř i beran kráčeli klidně.

Sabinus vedl berana. Rohy mu zdobily pestré pentle a netečným pohledem sledoval svět kolem sebe, aniž tušil, že jde o jeho poslední okamžiky.

Za normálních okolností by blížící se beranova smrt Sabina nijak netěžila. Už kolikrát viděl obětování nebo porážku zvířat, a dokonce pomáhal správcovu synu Pallovi zakroutit krkem kuřatům. Smrt byla přirozenou součástí života. Ale téhle smrti toužil zabránit, protože skrz ni bude očistěn život nový, život jeho novorozeného bratra. Přál si tenhle obřad, který se blížil k svému vrcholu, nějak narušit, ale věděl, že by tím na sebe přivolal hněv bohů, a toho se bál stejně, jako nenáviděl svého nového sourozence. Když se bratr před devíti dny narodil, vyslechl Sabinus, jak babička Tertulla přiběhla za otcem se zprávou, že na dubu zasvěceném Martovi, který rostl na pozemcích, vyrazil výhon tak tlustý, že to vypadalo, jako by se objevil nový strom, a ne pouhá větev. Když se narodila Sabinova sestra, vyrazil na něm jen krátký, tenký a neduživý šlahoun, který rychle zeslábl a zahynul – stejně jako ona. V jeho případě byla odnož dlouhá a zdravá, byla příslibem štěstí, jenže to nebylo nic v porovnání s tím, co tohle znamená prorokovalo jeho bratru. Slyšel, jak otec provolává slávu Martovi za takové dítě a slibuje mu nejlepšího vola, vepře a berana k očistnému obřadu, kdy oficiálně uzná hocha za svého syna a dá mu jméno.

„Budu se o něj starat s veškerou péčí.“ Titus políbil matku na tvář. „Tenhle hoch má předurčen skvělý osud.“

Tertulla se hlasitě rozesmála. „Senilníš rychleji než já, Tite. Republika je mrtvá a říši vládne jeden muž, tak jak daleko se asi může dítě z venkovského jezdeckého rodu dostat?“

„Jen se směj, matko, ale pokud znamení ukazují na výjimečný osud, je to vůle bohů, a ani císař ji nedokáže zvrátit.“

Od chvíle, kdy vyslechl ten rozhovor, měl Sabinus slzy na krajíčku pokaždé, když matka držela bratříčka v náruči. Skoro pět let ho rodina zahrnovala výlučnou láskou a ochranou, a teď se o ni bude muset nejen dělit, ten druhý bude navíc dostávat větší díl.

Obrnil se, když se konečně přiblížili k domu; věděl, že musí odehrát svoji roli při obřadu s důstojností hodnou Flaviů, starobylé sabinské rodiny, k níž patřil. Nesmí svého otce Tita zklamat.

Průvod vstoupil na dvůr se stájemi. Jeho účastníci došli na jeho opačný konec a zastavili se před kamenným oltářem zasvěceným Mar-

tovi, na němž ležela hranice dříví napuštěného olejem. Napravo od oltáře stál železný držák s hořící pochodní; nalevo na dřevěném stole čekala sekyra a nůž.

Sabinus si nejprve stoupl tak, aby měl berana po své pravici, jak mu to ukázali, a pak se rozhlédl po shromážděných. Po otcově boku stála matka se zavnutým bratříčkem v náruči. Oblečena byla formálně ve *stole*, černých vlněných šatech po kotníky, a dlouhý karmínový plášť, *pallu*, který jí napůl zakrýval uhlově černé vlasy spletené do copů, měla ovinutý kolem těla a na levém rameni našasený. Zachytila Sabinův pohled a opětovala ho; na úzkých rtech se jí objevil úsměv, který rozzářil její štíhlý obličej. Tmavé oči se jí při pohledu na synka, který tam stál v tóze jako zmenšená kopie jejího manžela, naplnily něhou a hrdostí.

Vedle matky byla babička. Přijela ze svého přímořského sídla v Cose, severně od Říma, aby se zúčastnila porodu dítěte a slavnostního udělení jména. I po sedmdesátce nosila vlasy v účesu, který byl v módě v posledních letech republiky, nakadeřené nad čelem a stažené dozadu do drdolu na šíji. Vynikl tak její kulatý obličej, který po ní zdědil její syn i vnuci.

Za rodinou stáli propuštěnci ze statku. Salvio, správce, který vždy dokázal Sabinovi při setkání podstrčit medový koláček nebo sušený fík, držel za ohlávku volka. Jeho dvacetiletý syn Pallo stál hned vedle a na vodítku měl vepře. Obě zvířata poslušně čekala a vánek si pohrával s barevnými stuhami, kterými byla ozdobena. Za nimi sledovala obřad asi dvacítku mužů a žen, které Sabinus znal od vidění, ale nepamatoval si ani jejich jména, ani čím se zabývali.

Pak následovali otroci, skoro padesátka, které obvykle přehlíželi, ale dnes tam také byli, aby se stali svědky pojmenování nového syna rodiny a následné hostiny.

Titus přistoupil k oltáři, sklonil hlavu a zamumlal krátkou osobní modlitbu. Potom vyjmul z držáku hořící pochoděň a zarazil ji do olejem nasáklého dřeva. Okamžitě vyšlehly plameny a k obloze začal stoupat štiplavý černý dým.

„Otče Marte, požehnej mým polím, vinicím a sadům, aby přinášely hojnou úrodu; k tomu jsem po své půdě vedl tyto oběti. Ochráňuj ve

zdraví mé muly, pastýře a má stáda. Dej pevné zdraví mně, členům mé domácnosti a mému novorozenému synovi.“

Vespasia mu něžně vložila do náruče ten malý raneček. Sabinus s kamenným výrazem přihlížel, jak otec zvedl dítě do výšky.

„V tvé přítomnosti a pod dohledem Nundiny, bohyně očištění, ho přijímám do své rodiny, dávám mu jméno Titus Flavius Vespasianus a prohlašuji ho za svobodného římského občana. S touto *bullou* ho předávám do tvé ochrany.“

Zavěsil hochovi na krk stříbrný přívěsek na koženém řemínku; bude ho nosit až do dospělosti, aby ho chránil před zlými silami.

Titus vrátil novorozeně manželce a sáhl vedle oltáře pro džbán s vínem a pro tři tenké křehké koláčky vyrobené z mouky a soli. Na hlavu každé oběti odlil několik kapek vína a rozdrolil koláček. Pak uchopil sekyru a přistoupil k volkovi. Nejprve se ostřím dotkl zvířecí šíje, pak zvedl zbraň do výšky. Vůl svěsil hlavu, jako by se smířil s osudem. Tita tato zjevná ochota zvířete znepokojila. Zarazil se a rozhlédl se. Jeho žena si toho všimla a lehkým kývnutím ho vybídla, aby pokračoval. Zvolal k jasné modré obloze: „Abych očistil svůj statek, půdu a pozemky a na důkaz úcty přináším tuto oběť, nejlepšího vola ze svého stáda. Otče Marte, rač přijmout tento dar.“

Sekyra prořala vzduch. Volkem projelo zachvění, když se mu ostří zařízlo do krku a napůl mu oddělilo hlavu od těla. Z krku vystřelila rudá sprška a zasáhla Sabina a ostatní, kteří stáli poblíž. Pod zvířetem podklesly všechny čtyři nohy a svalilo se mrtvé na zem.

Titus potřísněný krví odhodil sekyru a popadl nůž. Přistoupil k vepři, který stál vedle Palla a nevypadal, že by ho násilná smrt, k níž došlo tak blízko, nějak rozrušila. Titus zopakoval modlitbu nad odsouzeným zvířetem, pak ho levou rukou uchopil pod bradou, zvrátil mu hlavu a prudkým pohybem mu podřízl krk.

Teď přišel na řadu beran. Sabinus si vytřel z očí teplou lepkavou tekutinou, a zatímco znovu zněla modlitba, položil beranovi obě dlaně na boky a stiskl. Beran zvedl hlavu a krátce zabečel k nebesům, když mu Titus přejel nožem po krku; okamžitě vytryskla krev a zalila beranovy

přední nohy. Sabinus podpíral umírající zvíře, které se nesnažilo bojovat ani ve chvíli, kdy z něj s krví unikal život. Beran klesl na zem a o několik okamžiků později dotlouklo i jeho srdce.

Salvio s Pallem převalili obětiny na záda a Titus jim rozřízl břicha. Shromáždění členové domácnosti zatajili dech, když oba muži zvedli mršiny a rozevřeli jim hrudní koše. Vzduch naplnil puch teplých vnitřností. Titus vnořil ruce do útrob nejprve volka, pak vepře a nakonec berana. S velkou zručností vyjmul všem srdce a vhodil je do ohně jako oběť Martovi. Poté, už zcela promáčený krví, vyřízl játra a položil je na dřevěný stůl. Očistil orgány a ohromeně vytřeštil zrak. Pokynul přítomným, aby přistoupili blíž a prohlédli si játra, která zvedl postupně do výšky. Na jejich povrchu byly patrné velké skvrny. Sabinovi poskočilo srdce radostí – nebyla čistá. Byl svědkem řady obětí a věděl, že játra s nepřírozenými skvrnami jsou tím nejhorším znamením, které bylo možno najít; ale pokud se znamení objevila na vnitřnostech všech tří obětovaných zvířat, šlo o katastrofu. Mars tohle nedochůdče nepřijal.

Sabinus přistoupil blíž a rozpoznal jasně také tvar každé skvrny. Potrvá však ještě řadu let, než plně pochopí jejich význam.

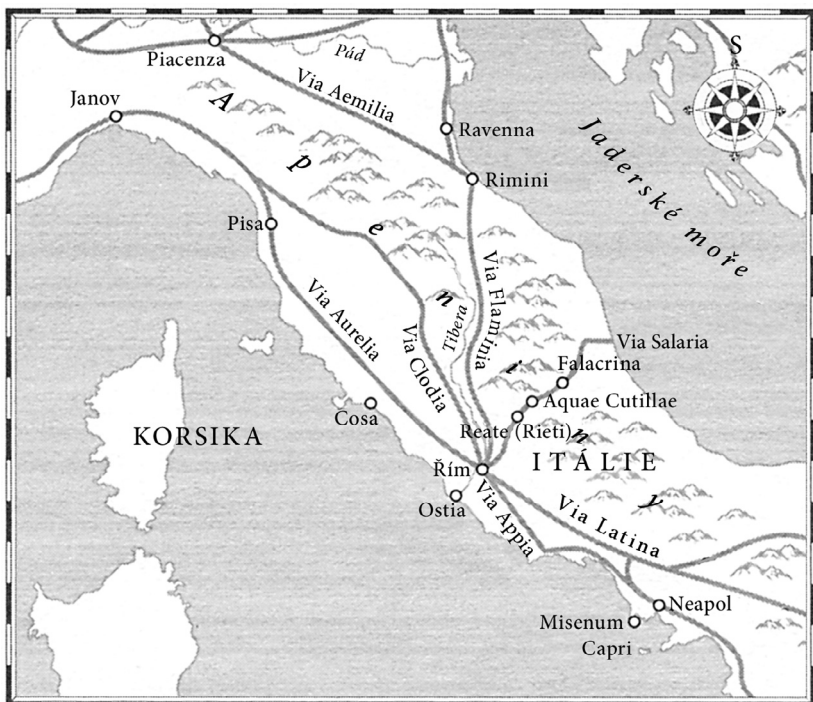

ČÁST I

AQUAE CUTILLAE,

OSMDESÁT KILOMETRŮ SEVEROZÁPADNĚ OD ŘÍMA,

25 LET PO KR.

KAPITOLA I

VESPASIÁN UCÍTIL VŮNI čerstvého pečeného vepřového, už když mu na koni zbývalo ujet několik posledních stovek kroků k novému statku rodičů v Aquae Cutillae. Slunce, které před ním pomalu klesalo k západu, pořád ještě hrálo; něžně hladilo kameny a terakotové cihly nízkých budov, zvýrazňovalo různé odstíny červené, jantarové a měděné, takže stavby mezi tmavými jehličnany a fíkovníky, které je obklopovaly, celé zářily. Bylo to krásné místo, tenhle nový domov; statek stál vysoko na úpatí Apenin, pod horami na severu a východě a s výhledem na reatskou rovinu na jihu a západě. Tady byl doma poslední tři z téměř šestnácti let, co se sem rodina přestěhovala díky penězům, které otec vydělal na zemědělských daních pro císařství v provincii Asie.

Vespasián kopnutím do potíciích se slabin pobídl unaveného koně, protože už se nemohl návratu domů dočkat. Byl pryč tři vyčerpávající dny. V přípravě na zimu sháněli a přesouvali více než pět set mul z letních pastvin na východním okraji pozemků na pole blíž u hospodářských budov. Zde zvířata stráví chladnější měsíce, zde budou mít možnost vyhledat úkryt a potravu, chráněna před sněhem a silnými větry, které budou fičet z hor. Na jaře je prodají armádě a do té doby už se narodí mláďata a všechno začne nanovo. Mulám se samozřejmě nechtělo a následoval dlouhý boj, který Vespasián se společníky vyhráli jen díky čiré krutosti a rozváznému používání biče. Spokojenost z dokončeného úkolu však kalil počet mul, které při konečném sčítání scházely.

Doprovázelo ho šest propuštěných otroků a Pallo, který převzal roli

správce statku po smrti svého otce Salvia, jehož před dvěma měsíci přepadli a zavraždili na silnici mezi Aquae Cutillae a dalším rodinným statkem ve Falacrině, kde se Vespasián narodil. Od té nehody nikdy necestovali sami ani neozbrojení, dokonce ani po rodinných pozemcích. Aquae Cutillae obklopovaly kopce a rokle, které skýtaly skvělý úkryt banditům a uprchlým otrokům. Kradli dobytek ze statku a přepadali pocestné na Via Salaria, která vedla po jižním okraji pozemků z Říma do Reate a pak dál přes Apeniny k Jaderskému moři. Dnes by po ní bez tělesných strážců cestoval jen blázen, a to i tak blízko velkého města jako Reate, které bylo vidět na kopci jen čtrnáct kilometrů západně.

Blížili se ke statku a vůně jídla zesílila. Zahlédli také pobíhající otroky. Vespasiána napadlo, že ruch je čilejší než obvykle. Obrátil se k Pallovi a usmál se. „Vypadá to, jako by rodiče chystali oslavu návratu hrdinných honáků mul z každoroční bitvy se čtyřnohými nepřáteli.“

„A nepochybně nás vyzvou, abychom si rudě pomalovali tváře, a uspořádají triumfální pochod po statku,“ odpověděl Pallo. Nakazilo ho veselí jeho mladého pána. „Škoda že jsme neprojevili milosrdenství a nepřivedli domů pár zajatců, abychom je obětovali Martovi na důkaz vděku za vítězství.“

„Milosrdenství?“ vykřikl Vespasián zaujatě. „Milosrdenství vůči nepříteli tak bezohlednému a strašlivému, jaký stál proti nám? Nikdy! Všechny muly na statku by povstaly a brzy by nás vedly v průvodu ony. A ty, Pallo, bys byl otrok, který by jel ve voze mulího generála a musel mu šeptat do dlouhého ucha: „Nezapomeň, jsi jenom mula!““ Vespasián projel těžkými dřevěnými vraty usedlosti doprovázen smíchem a hýkáním druhů.

Budovy statku obklopovaly obdélníkové nádvoří o rozloze padesát krát pětadvacet metrů. Jednu stranu tvořil hlavní dům a stáje, skladiště, ubytování propuštěnců, dílny a ubikace polních otroků byly ve zbývajících třech stranách. S výjimkou stájí, které měly kromě přízemí i první patro sloužící jako ubikace domácích otroků, byly ostatní budovy přízemní. Na nádvoří se hemžili lidé, otroci, propuštěnci i svobodní. Všichni měli plné ruce práce, ale přesto se nezapomněli uctivě uklonit

mladšímu synovi svého pána, když je Vespasián míjel. Sesedl, předal koně čekajícimu mladému stájníkovi a přitom se ho zeptal, kvůli čemu všechen ten ruch. Mladík, nezvyklý na to, aby ho přímo oslovil člen rodiny, zrudl a latinou se silným přízvukem vykoktal, že neví. Vespasiánovi došlo, že mu nejspíš nikdo mimo jeho vlastní rodinu nebude schopen dát odpověď. Rozhodl se, že počká a zeptá se otce, který si ho nepochybně zavolá, až vyslechne správcovo hlášení o stavu dobytka. Kývnutím hochovi poděkoval a zamířil do hlavní budovy. Bočními dveřmi vstoupil přímo do *peristyla*, atriové zahrady obklopené krytým slouporádkem, u níž se nacházel jeho pokoj. Veškeré naděje, že se mu podaří vyhnout se matce, vzaly za své, když vyšla z *tablina*, přijímací místnosti vedoucí do atria.

„Vespasiáne,“ zavolala na něj.

„Ano, matko?“ odpověděl obezřetně a pohlédl do jejích přísných očí.

„Zatímco sis venku hrál na rolníka, dorazila zpráva od tvého bratra.

Vrací se domů; očekáváme ho dnes večer.“

Její přezíravý tón mu okamžitě zkalil dobrou náladu. „Takže ty přípravy nejsou na počest mého návratu po třech dnech v polích?“ Nedomáhal se odolat nutkání ji popíchnout.

Pohoršeně na něj pohlédla. „Nebud' drzý. Jak tě vůbec mohlo napadnout, že bys měl být nějak oceněn za to, že děláš podřadnou práci kolem statku? Sabinus byl ve službách Říma; v den, kdy ty se rozhodneš, že uděláš totéž, místo aby ses poflakoval v kopcích se sluhy a mulami, se můžeš snad domáhat nějaké úcty. A teď se jdi umýt. Očekávám, že se budeš k bratrovi dnes večer chovat zdvořile, ačkoli pochybuju, že léta vašeho odloučení něco změnila na tom, co k němu cítíš. Ale přesto by neuškodilo, kdyby ses s ním snažil vycházet.“

„Opravdu bych to rád udělal, matko,“ odpověděl Vespasián a prohrábl si rukou zpoceně krátké tmavě hnědé vlasy, „kdyby mě měl rád, jenže on mě vždycky jen týral a ponižoval. No, aspoň jsem teď o čtyři roky starší a silnější, tak by si měl dávat pozor, protože už mu to jen tak neprojde, jako když mi bylo jedenáct.“

Vespasia Polla se zadívala do synova kulatého obličejce s olivovou pletí

a všimla si v jeho jindy veselých velkých hnědých očích pevné rozhodnosti; nikdy předtím v nich ten výraz nespatriła.

„Promluví se Sabinem, až přijede, a požádám ho, aby se taky on snažil zachovávat příměří, což očekávám i od tebe. Nezapomeň, tys ho neviděl čtyři roky, ale my osm, protože s tvým otcem jsme už byli v Asii, když Sabinus vstoupil do legií. Nechci, abyste tohle shledání zkazili šarvátkami.“

Aniž mu dala šanci odpovědět, obrátila se a zamířila ke kuchyni. Nepochybně si tam vylije vztek na nějaké otrokyni, pomyslel si Vespasián a zamířil do svého pokoje, aby se převlékl. Nepříjemná zpráva o bratrově brzkém příjezdu ho nadobro připravila o všechnu náladu.

Sabinus Vespasiánovi nescházel celé ty čtyři roky, kdy sloužil v nejnižší z důstojnických hodností jako vojenský tribun u Deváté legie Hispana v Panonii a Africe. Nikdy spolu nevycházel. Vespasián nechápal proč, ani se o to nezajímal, bral to prostě jako fakt: Sabinus ho nenáviděl a on naopak nemohl vystát Sabina. Ale byli bratři a to nic nemohlo změnit, proto na veřejnosti své vztahy uzavřeli do ledové formálnosti. A v soukromí? Vespasián se už velmi záhy jako dítě naučil, že s bratrem není radno zůstat o samotě.

Na skřínce v jeho malém pokoji už stála mísa teplé vody. Zatahl závěs na vstupu, svlékl se a začal si smývat prach po třech dlouhých dnech zápolení s mulami. Když skončil, otřel se připraveným plátnem. Pak si navlékl a přepásal čistou bílou tuniku zdobenou dole na předním díle tenkým fialovým proužkem, který označoval jeho příslušnost k jezdecké třídě. Vzal si pero a nový svitek, posadil se ke stolu, který byl kromě postele a stoličky jediným kusem nábytku v místnosti, a začal přepisovat z poznámek na voskové tabulce počty mul, které přehnali. Upřímně řečeno, tohle byla práce správce statku, ale Vespasián miloval vedení záznamů a počítání stavů dobytka; považoval tento úkol za dobrou průpravu na dobu, až jednou zdědí jednu z rodinných usedlostí.

V práci kolem statku se mu vždy dařilo, přestože fyzická činnost se k příslušníkovi jezdecké třídy nehodila. Zájem o zemědělství v něm podnítila babička během pěti let, která s bratrem strávili na jejím statku

v Cose, zatímco rodiče pobývali v Asii. V té době věnoval daleko více pozornosti všemu kolem propuštěných a současných otroků, kteří pracovali na polích, než svému domácímu učiteli, *grammatikovi*. V důsledku toho v řečnických dovednostech a znalosti literatury bohužel zaostával, ale zato mohl rozdávat poznatky o mulách, ovčích nebo vinné révě. Jedinou oblastí, ve které slavil *grammaticus* úspěch, byla aritmetika, ale to pouze proto, že si Vespasián uvědomil důležitost tohoto předmětu při počítání zisků a ztrát statku.

Už téměř skončil, když bez zaklepání vstoupil jeho otec. Vespasián vstal, sklonil hlavu na pozdrav a čekal, až ho otec osloví.

„Pallo mi říkal, že jsme za poslední měsíc přišli o šestnáct kusů ze stáda, je to tak?“

„Ano, otče. Právě dokončuju součty, ale opravdu to vypadá na šestnáct kusů. Honáci tvrdí, že nedokážou zabránit banditům, aby sem tam nějaké zatoulané kusy neukradli; stádo se pohybuje na příliš velkém prostoru.“

„To musí přestat. Ti darebáci nás jinak dočista zničí. Až přijede Sabinus, nastražíme na ty neřády pár pastí a snad nějaké dostaneme. Brzo se uvidí, čemu dají přednost, zda hřebům do chodidel a zápěstí, nebo tomu, aby ty svoje pracky drželi dál od mého majetku.“

„Ano, otče,“ pronesl Vespasián za odcházejícím mužem.

Titus se ve dveřích zastavil a ohlédl se po synovi. „Vedl sis dobře, Vespasiáne,“ pronesl klidnějším tónem, „že jsi dokázal s tak málo muži přesunout tolik dobytka.“

„Děkuji, otče. Dělán to rád.“

Titus zlehka kývl hlavou. „Já vím.“ Lítostivě se pousmál a odešel.

Vespasián, povzbuzen otcovou pochvalou, dokončil výpočty a ujistil se, že skutečně přišli o šestnáct kusů. Pak uklidil stůl a lehl si na postel, aby si před bratrovým příjezdem odpočinul. Sabinus dorazil bez jakéhokoli rozruchu o půl hodiny později a Vespasián jeho příjezd zaspal.

Vespasián se prudce probрал; byla tma. V obavě, že zmeškal večeri, vyskočil z postele a vyšel do pochodněmi ozářeného peristyla. Z atria zaslechl matčin hlas a zamířil tam.

„Musíme už brzy využít vlivu mého bratra Gaia, abychom chlapci zajistili hodnost vojenského tribuna,“ říkala matka. Vespasián zpomalil, protože mu došlo, že mluví o něm. „Příští měsíc mu bude šestnáct. Pokud se má dostat vysoko, jak věštila znamení při jeho narození, nesmíme ho už dál nechat zahálet na statku, aby se vyhýbal povinností vůči rodině a Římu.“

Vespasián se přikradl blíž. Netušil, o jaké věštbě to mluví.

„Chápu tvé obavy, Vespasie,“ odvětil jeho otec. „Ale chlapec věnuje příliš velkou část života statku, místo aby se učil, co potřebuje k přežití ve světě římského politikaření, o armádě ani nemluví.“

„Bude nad ním držet ochrannou ruku bohyně Fortuna a zajistí, že se věštba naplní.“

Vespasián skoro nedokázal vydržet netrpělivostí; proč matka neřekne nic konkrétního?

„A co Sabinus?“ zeptal se Titus. „Neměli bychom se raději soustředit na něj jako na staršího syna?“

„Vždyť jsi s ním mluvil. Je to už dospělý muž. Ambiciózní a dostatečně bezohledný, aby dokázal jít vlastní cestou. A možná by mohl získat i vyšší postavení než jen funkci prétora, již dosáhl můj bratr. Pro rodinu by to byla velká čest. Samozřejmě že ho budeme všemožně podporovat, ale jde jen o podporu, nebudeme ho nikam tlačit. Tite, copak nechápeš, že Vespasián může rodině zajistit věhlas? Teď je naše chvíle. Peníze, které jsi vydělal jako výběřčí daní v Asii, jsme dobře využili; koupils levně tuhle půdu a podařilo se ti ji zvelebit. Díky ní a taky díky věnu, které jsem přinesla do manželství, jsme měli při minulém sčítání majetek v hodnotě dvou milionů sesterciů. Dva miliony sesterciů, Tite! Tohle spolu s vlivem mého bratra stačí, aby to naší rodině zajistilo dvě místa v senátu; ale musí je někdo získat, a odsud ze Sabinských hor to nepůjde.“

„Nejspíš máš pravdu. Vespasián by se měl vydat za kariérou; a chápu, že ho budeme muset postrčit. Ale teď ještě ne. Něco mě napadlo, ohledně jeho a Sabina, když je teď zpátky. Stejně nemůžeme nic dělat, dokud v lednu nenastoupí do svých funkcí noví úředníci.“

Vespasián tak zaujatě poslouchal, že si nevšiml postavy, která se za něj připlížila, dokud ho čísi ruka nepopadla prudce za vlasy.

„Tak bratříček se tady plíží a špicuje uši? Vidím, že se tvoje chování nijak nezlepšilo!“ uslyšel Sabinovo zavrčení, zatímco mu bratr sevřel vlasy ještě víc.

Vespasián vyrazil loktem dozadu do Sabinova břicha a vyprostil se. Obrátil se proti bratrovi, shýbl se před přímou ranou mířící na jeho nos a vystřelil rukou do protiútku. Sabinus zachytil jeho pěst do železného sevření. Pomalu mu tlačil paži dolů, drtil mu klouby, kroutil zápěstí, až donutil bratra pokleknout. Vespasián uznal porážku a přestal se vzpouzet.

„Tak ty už se umíš i prát?“ vrhl na něj Sabinus zlomyslný pohled. „To skoro vyváží tvoji nevychovanost; je vrcholně nezdvořilé nepřivítat po čtyřech letech staršího bratra.“

Vespasián k němu zvedl oči. Sabinus se změnil. Už to nebyl ten zavalitý šestnáctiletý výrostek, který ho před čtyřmi lety terorizoval. Stal se z něj muž. Tuk nahradily svaly a o pár centimetrů se vytáhl. Obličej ztratil kulatost a získal ostřejší rysy, ale zákeřný třpyt v hnědých očích, které na Vespasiána hleděly přes výrazný široký nos, charakteristický pro všechny muže v rodině, se nezměnil. Zdálo se, že mu vojenský život svědčí. Z jeho postoje čísela povýšená důstojnost a Vespasián raději rychle spolkl všechny sarkastické poznámky.

„Promiň, Sabine,“ zamumlal a vstal. „Chtěl jsem tě přivítat, ale usnul jsem.“

Sabinus zvedl obočí nad tím kajícím doznáním. „Víš, bratříčku, spí se v noci. Je na čase, aby sis to zapamatoval, když už je z tebe skoro muž. Pořád máš ten venkovský přízvuk – to je hrůza. Pojď, rodiče čekají.“

Vešel do domu a Vespasián hořel hanbou. Dal před bratrem najevo slabost a ten toho využil a ponížil ho; příště už to nemůže připustit. V duchu si slíbil, že už nikdy neprojeví takovou změkčilost, aby si přes den zdříml, a spěchal za Sabinem. Z hlavy mu ale nešla ta záhadná zmínka o věštbě. Věděli o ní rodiče, ale kdo další? Sabinus? To sotva; jeho bratr byl tehdy příliš malý, a i kdyby náhodou něco věděl, stejně by mu nic neřekl. Koho se má zeptat? Rodičů – a přiznat tak, že poslouchal za dveřmi? Nikdy.

Přes tablinum vstoupili do hlavní budovy a prošli do atria. Titus s Vespasií už na své syny čekali. Seděli ve dvou barevně lakovaných křeslech vedle *impluvia*, nádrže, v níž se shromažďovala dešťová voda, která padala oválným otvorem uprostřed stropu. V každém rohu jezírka podpíral váhu střechy jeden sloup. Ty byly natřené tmavě červeně na rozdíl od světle zelených, modrých a žlutých odstínů, ve kterých byla vyvedena kamenná mozaika na podlaze, zachycující každodenní život rodiny.

Říjnová noc venku byla chladná, ale atrium vyhřívalo podlahové topení i velký oheň, který plál v krbu napravo od tablina. Mihotavá záře vydávaná plameny a tuctem olejových lamp ozařovala děsivé voskové posmrtné masky flaviovských předků, které shlížely na rodinu ze zákoutí mezi krbem a *larariem*, oltářem zasvěceným domácím bůžkům. Stěny místnosti pokrývaly ozdobné fresky, ve slabém světle sotva viditelné. Zachycovaly výjevy z mytologie a převažovala v nich sytě červená a žlutá. Do obrazů byly zakomponovány dveře, které vedly do menších místností.

„Posadte se, chlapi,“ pronesl otec zvesela. Očividně byl spokojený, že se po osmi letech celá rodina znovu sešla. Bratři usedli do dvou křesel proti rodičům. Mladá otrokyně jim otřela vlhkou látkou ruce; další jim přinesla pohár teplého kořeněného vína. Vespasián si všiml, jak Sabinus zálibně pokukuje po odcházejících dívkách.

Titus odlil několik kapek vína na podlahu. „Vzdávám díky bohům této domácnosti za bezpečný návrat nejstaršího syna,“ pronesl vážně. Zvedl pohár. „Připijme na vaše zdraví, moji synové.“

Všichni čtyři se napili, pak postavili poháry na nízký stůl mezi sebou. „No, Sabine, užil sis ve vojsku, že? Žádná strážní služba, ale pořádné válčení. Vsadím se, žeš ani nemohl uvěřit takovému štěstí!“ Titus se zasmál, hrdý na syna, který už ve dvaceti letech byl zkušeným vojákem.

„Ano, otče, máš pravdu,“ odpověděl Sabinus a pohlédl na Tita se samolibým úsměvem. „Myslím, že jsme byli všichni zklamaní, když mě přidělili k Deváté Hispánské v Panonii. Vzhledem k tomu, že tam jen občas docházelo k přeshraničním šarvátkám, jsem neměl moc velkou šanci se prosadit.“

„Jenže pak vás zachránila Tacfarinova vzpoura v Numidii,“ vykřikla Vespasia.

„Měli bychom děkovat bohům za odbojné krále s přehnaným sebevědomím,“ poznamenal Titus. Pozvedl pohár a usmál se na syna.

Sabinus nadšeně pronesl přípitek. „Na Tacfarina, šílence, který vyhrožoval, že odřízne Řím od dodávek obilí z Afriky, a pak vyslal posly, aby vyjednávali s císařem.“

„Ten příběh jsme slyšeli,“ zasmál se Titus. „Tiberius je prý dal okamžitě popravít se slovy: ‚Dokonce ani Spartakus si nedovolil posílat vyslance.‘“

Sabinus se připojil. „A potom nás vyslal do Afriky na pomoc Třetí Augustově, jediné posádce v provincii.“

Zatímco Sabinus pokračoval ve vypravování, Vespasián, kterého nenapadal nikdo, koho by se mohl zeptat na znamení při svém narození, se v duchu zatoulal k problému zlodějů mul. Byl mu mnohem bližší než válečnické příběhy o vzpouřích a dlouhých pochodech, které nezažil a nijak zvlášť ho nezajímaly. Třebaže zásluhou Hierona, řeckého učitele zápasu a boje se zbraněmi, získal slušnou zručnost s mečem – *gladiem* – i oštěpem – *pilem* – a díky podsadité postavě a širokým svalnatým ramenům dokázal také povalit většinu soupeřů v ringu na lopatky, cítil se v první řadě zemědělcem; jeho bitvy se odehrávaly na poli, v každodenních bojích s přírodou, zatímco se snažil vyždímat z rodinné půdy co nejvíce zisku. Ať si Sabinus razí sám cestu světem a usiluje o *cursus honorum*, sled vojenských a civilních hodností.

„Vzpomínám si na ten pocit, když jsme pochodovali do války,“ zaslechl Vespasián nostalgický tón v otcově hlase. Obrátil znovu pozornost k hovoru. „Měli jsme kuráž, věřili ve vítězství, protože Řím jiný výsledek ani nemůže přijmout; císařství nesmí souhlasit s porážkou. Obklopují nás barbaři a nikdy nesmí nabýt dojmu, že je Řím slabý. Musíme jim stále ukazovat, že pokud se postaví Římu, čeká je nevyhnutelně jediné: smrt mužů a zotročení jejich rodin.“

„Bez ohledu na to, kolik životů to bude stát?“ zeptal se Vespasián.

„Voják musí být ochoten položit život za větší dobro Říma,“ pronesla příkře matka, „protože dobře ví, že rozhodujícím vítězstvím zajistí bez-

pečí své rodiny, půdy a způsobu života před těmi, kteří tohle všechno chtějí zničit.“

„Přesně tak, má drahá!“ zvolal Titus. „A právě tahle zásada drží legii pohromadě.“

„A kvůli tomu jsme si celé ty dva roky, co jsme tam byli, uchovali vysokou morálku,“ přitakal Sabinus. „Věděli jsme, že pro vítězství uděláme cokoli. Byla to špinavá válka; žádné velké bitvy, jen samé nájezdy, odvety a malé šarvátky. Ale vyhnali jsme je z úkrytů v horách a skupinu po skupině zničili. Vypálili jsme jejich pevnosti, z žen a dětí nadělali otroky a všechny muže, kteří udrželi zbraň, pobili. Bylo to pomalé, krvavé dílo, ale vytrvali jsme.“

„No, co jsem říkal, Vespasiáne?“ rozzářil se Titův obličej. „Teď, když je Sabinus zpátky, máme někoho, kdo si poradí s tou havětí v kopcích. Ti vraždící lupiči mul už brzy budou viset na křížích.“

„Lupiči mul, otče? Kde?“ zeptal se Sabinus.

„V horách východně od usedlosti,“ odpověděl Titus. „A nejde jen o muly; ukradli i ovce a pár koní a před dvěma měsíci taky zabili Salvia.“

„Salvio je mrtvý? To je mi líto.“ Sabinus se odmlčel a vzpomínal na laskavého muže a na lahůdky, které od něj jako chlapec dostával. „Už to samo o sobě je důvodem k odplatě. Vezmu si skupinu propuštěnců a ukážu těm sviním, jak Říman naloží s takovými jako oni.“

„Věděl jsem, že se na ně budeš chtít vypravit. Dobře, hochu. Vezmi s sebou taky svého bratra, je načase, aby viděl i něco jiného než zadek muly.“ Titus se na Vespasiána usmál, aby dal najevo, že ho jen škádlí, ale Vespasiána se jeho poznámka nijak nedotkla. Těšil se z vyhlídky, že se konečně vypořádají s lupiči mul; prospěje to statku. Tohle byl boj, o který se zajímal, něco skutečného, blízko domova, ne bitvy s cizími kmeny na vzdálených místech, o kterých slyšel pouze zmínky.

Sabinus se sice nad otcovým návrhem netvářil nijak nadšeně, ale Titus trval na svém.

„Bude to příležitost, abyste se oba poznali jako muži, ne jako hašteřiví spratci, kteří se při každé příležitosti jen perou.“

„Když myslíš, otče...“

„Ano. Můžete se přece oba vypravit na svoje malé africké tažení a dostat pár rebelů, ne?“ zasmál se Titus.

„Pokud je hoši dostanou jen s pomocí pár propuštěných otroků,“ chladila Vespasia manželovo nadšení, „bude to něco zcela jiného než bojovat s legií v zádech.“

„Neboj se, matko, naučil jsem se za dva roky v Africe dost o tom, jak vylákat povstalce toužící po pustošení z jejich děr. Přijdu na způsob.“ Sabinus hovořil tak sebevědomě, že mu Vespasián věřil.

„Vidíš, Vespasie,“ Titus se natáhl přes stůl a poplácal staršího syna po koleni, „armáda z něj udělala muže, stejně jako ze mě, a stejnou službu prokáže už velmi brzy taky Vespasiánovi.“

Vespasián sebou trhl a udiveně pohlédl na otce. „Já nechci do armády, otče. Jsem šťastný tady. Můžu pomáhat s vedením statku. V tom jsem dobrý.“

Sabinus se zamračil. „Muž nemá právo na půdu, pokud za ni nebojoval, bratříčku. Jak budeš schopen stát se vzpřímenou hlavou mezi sobě rovnými v Římě, když nebudeš bojovat po jejich boku?“

„Tvůj bratr má pravdu, Vespasiáne,“ přidala se matka. „Budou se ti vysmívat jako člověku, jenž obdělává půdu, kterou nikdy nebránil. Byla by to nesnesitelná hanba pro tebe i pro tvoji rodinu.“

„Tak tedy nepůjdu do Říma. Patřím sem a tady chci zemřít. Ať se do Říma vypraví Sabinus, já chci zůstat zde.“

„A navždy žít jen v bratrově stínu?“ vyštěkla Vespasia. „Máme dva syny a oba dosáhnou proslulosti. Syn, který by promarnil život obděláváním půdy, by nesnesitelným způsobem urazil rodinné bohy. Dost, Vespasiáne. Na tohle téma už se bavit nebudeme.“

Otec se zasmál. „Matka má naprostou pravdu. Nemůžeš se zahrabat tady v kopcích jako nějaký provinční venkovský buran. Půjdeš do Říma a vstoupíš do armády, protože tak si to přeju.“ Uchopil pohár, dopil zbytek vína a pak se prudce zvedl. „Jak víte, muže posuzují v první řadě podle skutků jeho předků.“ Titus se odmlčel a gestem pokynul k posmrtným maskám v zákoutí na stěně vedle lararia. „Vzhledem k tomu jsem muž téměř bezcenný a o vás dvou to platí dvojnásob.“

Pokud máme zlepšit rodinné postavení, budete se vy oba muset pracovat po *cursum honorum* jako noví muži. Je to obtížné, ale ne nemožné, jak dokázali ve staré republice Gaius Marius a Cicero. Teď však žijeme v jiné době. K tomu, abychom dosáhli povýšení, nestačí jen patronát lidí ve vyšším postavení, než je naše, ale také podpora ze strany úředníků u císařského dvora, a abyste získali jejich pozornost, musíte vyniknout ve dvou disciplínách, kterých si Řím nejvíce cení: ve vojenské zdatnosti a správních dovednostech.

Sabine, tys už osvědčil své schopnosti jako voják. Vespasiáne, ty se brzy na tuto dráhu vydáš. Ale již jsi prokázal organizační vlohy, díky svým znalostem vedení rodinných statků, což je pro tebe, Sabine, téma velmi vzdálené.“

V tom okamžiku Vespasia pohlédla zpřímá na syny a tvář jí ozářil ctižádostivý úsměv; pochopila, kam Titus míří.

„Vespasiánovým prvním krokem bude služba v legii v hodnosti vojenského tribuna. Sabine, ty si teď najdeš práci ve správě v Římě ve *vigin-tiviri* jako jeden z dvaceti nižších magistrátních úředníků. Navrhují, abyste se během příštích dvou měsíců podělili o to, co každý z vás zná. Vespasián tě zasvětil do správy statku. A ty mu na oplátku poskytněš základní vojenský výcvik, který podstupují všichni legionáři, aby dokázal v legiích nejen přežít, ale aby tam také vynikl.“

Vespasián a Sabinus na otce ohromeně pohlédli.

„Žádné námitky neočekávám, tohle je moje vůle a vy se podřídíte, ať už cítíte vůči tomu druhému cokoli. Je to otázka většího dobra naší rodiny a to má přednost před drobnými třenicemi mezi vámi dvěma. Snad se tak naučíte vážit si jeden druhého, jak jste to nedokázali v minulosti. A začnete hned, jakmile se vypořádáte s těmi lupiči mul. První den bude učitelem Sabinus a druhý den Vespasián, a tak dále, dokud se neujistím, že jste oba připraveni vydat se do Říma.“ Titus se zadíval na syny a ti jeho pohled opětovali. „Přijímáte?“ zeptal se tónem, který připouštěl jedinou odpověď.

Bratři na sebe pohlédli. Co jim zbývalo?

„Ano, otče,“ odpověděl každý z nich.

„Dobrá. Dejme se do jídla.“

Titus odvedl rodinu do *triklinia*, kde už stály připravené pohovky, a zatleskal. Místnost náhle zaplnili spěchající domácí otroci, kteří přinášeli podnosy s jídlem. Varo, správce domácnosti, jim pokynul, aby počkali, než nesmělé mladé otrokyně usadily rodinu na tři velké pohovky kolem nízkého čtvercového stolu. Dívky sundaly mužům sandály a místo nich jim nazuly domácí obuv, potom na každou pohovku před stolovnicí rozložily ubrousky a znovu jim otřely ruce. Když bylo vše připraveno, Varo poručil, aby na stůl naservírovali první chod, *gustatio*.

Sabinus přelétl pohledem podnosy s olivami, rožněnými vepřovými klobáskami s mandlemi, salátem s pórkem a kusy tuňáka s plátky vajec natvrdo. Vybral si obzvláště šťavnatě vypadající klobásku, rozlomil ji napůl a pak pohlédl na bratra.

„Kolik banditů je nahoře v kopcích?“ zeptal se.

„To bohužel nevím,“ přiznal Vespasián.

Sabinus pokývl hlavou. Vložil si kus klobásky do úst a začal hlučně žvýkat. „Tak bychom to měli hned zítra ráno zjistit.“

KAPITOLA II

„PŘICHÁZEJÍ ODTAMTUD,“ oznámil Vespasián bratrovi a ukázal k rozeklaným kopcům naproti. „Tím směrem není nic, jen samé kopce a rokle.“

Byli na cestě už tři hodiny; sesedli ještě před vrcholem kopce, pak se příkrčení vyšplhali posledních pár kroků k temeni a teď vykukovali opatrně přes něj. Pod nimi se táhla velká travnatá pláň, která asi po tři čtvrtě kilometru končila rokličí, jež ji dělila od skalnatých svahů na východě. Napravo od nich se táhl od temene kopce až do poloviny vzdálenosti k rokli les.

Sabinus chvíli obhlížel terén a v duchu dával dohromady plán.

Bratři vyjeli brzy po svítání. S sebou vzali Palla, půl tuctu dalších propuštěných otroků a dva tucty mul. Pallo, dychtící pomstít svého otce, sám vybral muže, kteří je měli doprovázet. Všichni to byli propuštěnci ze statku, kteří pracovali jako dozorcí otroků, předáci nebo zkušení řemeslníci. Mladší tři, Hieron, Lykos a Simeon, se podobně jako Pallo narodili jako otroci. Ostatní, Baseos, Atafanes a Ludovicus, mohutný ryšavý Germán, upadli do zajetí při hraničních šarvátkách a z různého důvodu se vyhnuli popravě. Místo toho byli prodáni do otroctví. Všichni měli ale jedno společné: Titus je z otroctví propustil po věrné službě rodině a nyní byli římskými občany, kteří nesli flaviovské jméno a byli připraveni za ně v případě potřeby položit život. Každý z nich si na hřbetě koně vezl deset svázaných oštěpů a vpravo na opasku gladius. Všichni měli také lovecké luky, s výjimkou Basea, starého shrbeného

šikmookého Skyta, a Atafana, urostlého Partha ve středních letech; ti nesli krátké, dozadu zahnuté luky, které s oblibou používali jezdcí na Východě.

„Tak, hoši, tady nastražíme past,“ pronesl konečně Sabinus. „Vespasiáne, odved'te s Baseem muly po svahu dolů a přivažte je po jedné mezi koncem lesa a roklí. Pak si postavte stan a rozdělte pořádný oheň; pokud možno použijte vlhké dříví, aby to hodně čadilo. Ti všiváci musí vědět, že jsme tady.“

Pallo, ty si vezmi Lyka a Simeona. Obejděte tenhle kopec a sejděte do rokle o pár kilometrů dál severně a pak se přes ni vraťte až na druhý konec pole. Jakmile tam budete, dostaňte se co nejbližší k mulám, ale tak, aby vás nezahlédl nikdo z toho kopce naproti. Já a zbytek chlapců sestoupíme k okraji lesa co nejbližší k mulám.

Vespasiáne, dej nám hodinu, než zaujmeme postavení, pak s Baseem vyjeďte nahoru přes kopec, jako kdybyste se vydávali na lov. Potom si pospíšíte za námi do lesa. Tam budeme čekat. Když budeme mít štěstí a přilákáme kořist, počkáme, až se zmocní těch mul, a napadneme je. Pallo se svými hochy jim odřízne ústup přes roklí a budeme je mít v pasti. Takže, chlapci, dejme se do toho.“ Sabinus potěšený sám se sebou se rozhlédl po mužích; souhlasně přikývli. Vypadalo to na velmi slušný plán.

Vespasián s Baseem se vydali dolů lesem s koňmi na uzdě. Muly bezpečně přivázali na dlouhé provazy, postavili stan a rozdělali pořádný dýmající oheň. Vpředu už viděli okraj lesa, kde čekal Sabinus se svou skupinou. Koně měli přivázané ke stromům. Vespasián se posadil vedle bratra.

„Zahlédl jsem Pallovy hochy, když sestupovali do rokle asi tři kilometry severně. Snad je nikdo jiný neviděl,“ zašeptal Vespasián.

„Na tom nezáleží,“ zabručel Sabinus. „S mulami si je nikdo nespojí – mohla by to být třeba další skupinka uprchlíků, kteří vyrazili na lov.“

Usadili se a čekali. O sto kroků níž na svahu kopce se klidně popásaly muly. Den pomalu ubíhal a oheň uhasínal, až z něj stoupal už jen tenký proužek kouře.

„Co uděláme, až se setmí?“ zeptal se Vespasián. Rozlomil bochník chleba na dvě poloviny a jednu podal Sabinovi.

„Pošlu dva chlapce, aby rozdělali oheň a zkontrolovali muly, ale snad nebudeme muset tak dlouho čekat,“ odpověděl Sabinus. Překonal obvyklou antipatii k bratrovi a vzal si nabízený chléb. „Takže, bratříčku, já z tebe mám udělat legionáře a ty mě naučíš, jak počítat muly nebo co to vlastně děláš. Snad mi to k něčemu bude.“

„Nejde jen o počítání stavů, Sabine. Statek je velký; musíš se starat o spoustu věcí. Pracují pro nás propuštěnci – oplátkou za vlastní malou usedlost vyrábějí v kovárně zemědělské nástroje, stříhají ovce, dohlížejí nad připouštěním oslích hřebců ke koňským kobylám, starají se o slabší novorozené muly a jehňata, dohlížejí na otroky na polích a tak dále.

Pak jsou tady samotní otroci.“ Vespasián se nořil do tématu navzdory bratrovu netečnému výrazu. „Musí se jim přidělit různá práce, a to podle ročního období: orba, prořezávání révy, sklizeň pšenice nebo hroznů, mlácení obilí, lisování olivového oleje, prodej hroznů, výroba amfor. Je zbytečné mít sto padesát litrů vína nebo olivového oleje, když ho nedokážeš uskladnit; takže musíš uvažovat dopředu, dbát na to, abys účelně využíval pracovní sílu a kdykoli během roku dostal z každého muže maximum.“

Dál je třeba všechny nakrmit, ošatit a ubytovat, což zahrnuje nákup spousty věcí. Musí se koupit předem v době, kdy je ten který předmět během roku nejlevnější, takže bys měl znát místní trh. Naopak je potřeba zase v nejvýhodnější části roku prodat to, co vypěstuješ. Uvažuj předem, Sabine, vždycky uvažuj předem. Víš například, co bys měl prodávat právě teď?“

„Nemám ponětí, ale ty mi to nejspíš povíš.“

Vespasián se na bratra ušklíbl. „Přijď na to a zítra mi to řekneš při naší první hodině.“

„Tak jo, udělám to, ale nebude to zítra. Zítra jsem na řadě já.“ Sabinus vrhl na Vespasiána zlomyslný pohled. „A začneme volným pochodem, třicet kilometrů za pět hodin, a po něm bude následovat výcvik s mečem.“

Vespasián obrátil oči v sloup, ale nic nenamítal. Když odtrhl sousto chleba a vložil si je do úst, uvědomil si, že z nich dvou bude mít Sabinus během příštích dvou měsíců mnohem více příležitostí, aby mu působil bolest. Zaplašil tu nepřijemnou myšlenku a rozhlédl se.

Slunce, už dávno za zenitem, měli v zádech. Ozařovalo teď kamenitý svah na protější straně rokle. Vespasián se tím směrem zadíval pozorněji a vtom si všiml krátkého záblesku. Štouchl do Sabina.

„Tam, u toho padlého stromu,“ zašeptal a ukázal směrem ke světlu. „Něco se tam zatřpytilo.“

Sabinus se zadíval směrem, kterým ukazoval bratr. Další záblesk. Přes tetelící se vzduch rozpoznal skupinu asi tuctu mužů. Sváděli koně po úzké pěšině, která se klikatila mezi balvany a útesy směrem k rokli. Jakmile sestoupili ze svahu, rychle nasedli a vyrazili podél rokle asi o sto kroků dál k jihu. Svahy tam nebyly tak strmé a mužům se podařilo s koňmi sestoupit na její dno, překonat potok a vyjet nahoru na flaviovskou pastvinu.

„Tak, chlapci, máme společnost. Počkáme s výpadem, než odvážou většinu mul. Volně pobíhající zvířata jim ztíží ústup. Při útoku dělejte co nejvíce hluku. Vy, co umíte střílet z luku za jízdy, střílejte, zbytek počká, až budeme dost blízko na zásah oštěpem, pak je vrhněte, ale pozor na ty muly.“

„S tím si nedělej starosti, Sabine,“ pronesl temně Pallo. „Nebudu plývat oštěpy na muly.“

Ostatní se usmáli a vydali se pro koně.

„Drž se u mě nebo u Palla, bratříčku,“ zavrčel Sabinus, zatímco nasedali, jak nejtíšeji to šlo. „Otec chce, aby ses vrátil domů v celku. Žádné hrdinství. Nezáleží na tom, jestli dostaneme ty syčáky živé, nebo mrtvé.“

Představa, že by musel osobně zabít člověka, Vespasiána zaskočila; vykonání bezodkladné spravedlnosti na banditech zatím nezažil – dosud toho byl ušetřen. Ale když teď přijel blíž k Sabinovi, zavázal se v duchu, že v úkolu obstojí. Nedá bratrovi příčinu, aby o něm smýšlel ještě hůř než dosud. Pevně sevřel koně stehny a lýtky; sáhl za sebe a vytáhl ze své

zásoby pět lehkých oštěpů. Čtyři vzal do levé ruky, kterou také svíral otěže, pátý do pravé. Ukazovák vsunul do koženého poutka v polovině násady, které fungovalo při vrhání jako prak a výrazně zvyšovalo dosah i rychlost. Byl připraven. Rozhlédl se po ostatních, kteří také kontrolovali výstroj, ale na rozdíl od něj tak činili nenuceně; všichni už podobnou situaci zažili. On si připadal jako nováček. V ústech měl sucho.

Mlčky čekali; pozorovali, jak lupiči pomalu stoupají do svahu, aby nevyplašili muly. Dva z mužů zůstali dole v rokli a kryli jim záda.

„Pallo a jeho chlapi je zvládnou,“ podotkl Sabinus a ulevilo se mu, že počet protivníků se tím trochu snížil.

Vespasián jich napočítal jedenáct. Jeli na různých koních a ponících, všechny je nepochybně ukradli na tomto statku nebo někde v okolí. Navlečení byli hlavně v rozedraných hadrech; někteří měli na sobě kalhoty, které byly v oblibě mezi barbary naseveru a východě. Dvěma halily ramena pěkné pláště; nejspíš kdysi patřily bohatým pocestným, kteří padli za oběť jejich nájezdům. Nikdo ze skupiny se už týdny neholil. Neupravené vousy a dlouhé vlasy ještě umocňovaly hrozivý dojem a Vespasián si představoval, že nějak takhle by mohl vypadat i kmenový přepadový oddíl někde v pohraničí říše.

Dojeli až k mulám. Šest jezdců sesedlo a plížili se ke stanu. Na znamení prokláli oštěpy kůži, aby probodli všechny, kdo se mohli skrývat uvnitř. Jakmile zjistili, že stan je prázdný, vrátili se k mulám a začali je odvazovat. Zbytek jejich druhů pomalu sehnal vyplašená zvířata do houfu. Oštěpy a luky měli připravené pro případ, že by se pastevcí vrátili.

Sabinus pobídl koně, vyjel z úkrytu a zařval z plných plic: „Dostaňte ty švině, hoši, nenechte žádného uprchnout!“

Ostatní vyrazili tryskem za ním s různými válečnými pokřiky svého lidu na rtech a okamžitě se rozptýlili. Během několika okamžiků překonali polovinu vzdálenosti, která je dělila od zaskočených lupičů. Ti, kteří předtím sesedli, se snažili najít mezi zpanikařenými mulami své koně. Provazy, které za sebou zvířata vlekla, se omotávaly mužům, mulám i koňům kolem nohou.

Baseos s Atafanem vypustili první šípy. Vespasián zapomněl řvát, jen se užasle díval, jak napjali tětivy, vystřelili šípy, vložili další a opět tětivy napjali takovou rychlostí, že vzduchem letěly čtyři šípy najednou a muži přitom stále perfektně ovládali koně jen pomocí nohou.

První šípy zasáhly zpanikařený houf, skosily dva zloděje a jednu mulu, která klesla k zemi s divokým ržáním. Kópala zběsile kolem sebe a celý hlouček v panice couval a klopýtal.

„Říkal jsem, sakra, že máte dávat pozor na ty muly!“ zařval Sabinus na Basea s Atafanem, kteří stáčeli koně doleva, aby projeli kolem největší vřavy.

Lupiči v sedle se vyprostili ze zmatku. Obrátili koně směrem do svahu, proti nájezdníkům, a současně vystřelili šípy. Vespasián cítil poryv větru, jak mu jeden prolétl kolem levého ucha, a zmocnila se ho panika. Ztuhl, když Sabinus, Ludovicus a Hieron vrhli oštěpy. Rychlost jízdního útoku dodala oštěpům na průraznosti; dva zasáhly své cíle takovou silou, že jeden čistě prošel jezdcovým břichem a pronikl do zadku jeho koně, kde pevně uvízl, zatímco se zvíře v bolestech pokoušelo ječícího muže shodit. Druhý proklál dalšímu koni hlavu. Zvíře kleslo mrtvé k zemi a uvěznilo pod sebou jezdce. Na něj i jeho druhy vytryskla horká lepkavá krev. Zbývajícím třem tato ukázka síly stačila. Obrátili se a prchali k rokli, kde už v tu chvíli nebylo stopy po jejich dvou společnících, které tam zanechali jako zadní voj.

„Nechte je Pallově skupině,“ zařval Sabinus. S Ludovikem obrátili koně a zamířili zpátky k mulám. Vespasián hořící hanbou, že selhal, se vydal za nimi a nechal Hierona, aby se vypořádal se zběhlým otrokem, který se mezitím vysoukal zpod mrtvého koně. Vydrápal se na nohy a vytřel si z očí koňskou krev právě ve chvíli, kdy se vzduchem zablesklo ostří Hieronova gladia. Uřatá hlava dopadla na zem a jen nevěřičně zírala na svíjející se trup, z něhož vyprchával život.

Baseos a Atafanes se činili. Další tři uprchlíci probodnutí šípy leželi v trávě a šestý se snažil zmizet. Sabinus tasil meč a rozjel se tryskem za ním. Lupič se ohlédl přes rameno, a třebaže musel vědět, že nemá šanci uprchnout, ještě zrychlil – ale marně. Sabinus byl v mžiku u něj. Zásahem

plochou stranou meče do týla srazil uprchlíka k zemi, kde zůstal v bezvědomí ležet.

Vespasián pohlédl z kopce směrem k rokli a spatřil, jak jeden ze tří prchajících jezdců padá z koně probodnutý šípem. Když jeho druhové viděli, že mají odříznutou únikovou cestu a kumpáni, které tam zanechali, leží s podříznutými krky na zemi, okamžitě obrátili koně doleva a zamířili plným tryskem podél rokle k severu. Vespasián pobídl koně, protože si uvědomil, že uprchnou, pokud jim nezkříží cestu. Jeho touha zabránit těm dvěma v útěku před spravedlností, posílená ještě naléhavým nutkáním prosadit se, v něm vyvolala zvláštní nový pocit – krvežíznivost. Vítr mu škubal za uzdu, zatímco se hnal napříč svahelem a blížil se k oběma jezdcům. Věděl, že Sabinus s Hieronem jedou za ním, a slyšel jejich volání, ať počká, ale uvědomoval si, že není čas.

Úhel mezi ním a uprchlíky se rychle zmenšoval. Vztyčil se v sedle a vši silou vrhl oštěp po prvním jezdcovi. Zabořil se koni hluboko do břicha. Zvíře udělalo přemet, přistálo na jezdcovi a s děsivým křupnutím si zlomilo vaz. Druhý muž musel zpomalit, aby se vyhnul padajícímu zvířeti, a dal tak Vespasiánovi možnost dojet na jeho úroveň. Oháněl se prudce mečem ve snaze zasáhnout Vespasiánovu hlavu. Hoch se shýbl a současně se vrhl na jezdce, který jen tak tak udržoval rovnováhu. Zřítili se k zemi a kutáleli se zaklesnutí do sebe, jak se snažili pevně sevřít část protivníkovy těla, paži, hrdlo, vlasy, cokoli. Když se konečně zastavili, Vespasián se s vyraženým dechem a dezorientovaný ocitl pod uprchlíkem. Lapal po dechu a vtom ho do tváře zasáhla pěst. Pocítil palčivou bolest a ostré křupnutí, jak mu útočník zlomil nos. Do očí mu vystříkla krev. Dvě drsné ruce mu sevřely hrdlo a on si uvědomil, že bojuje o život; touhu zabít vystřídal instinkt přežít. V hrůze se zmítal prudce zleva doprava v marném úsilí zabránit útočníkovi, aby stisk zesílil. Oči mu začínaly lézt z důlků. Zamžoural přes krev do mužova obličej; lupič zkřivil popraskané rty do úšklebku a Vespasiána obklopil jeho páchnoucí dech. Hoch prudkými rány bombardoval muže spánky, ale tlak na jeho dýchací trubici stále sílil. V okamžiku, kdy už ztrácel vědomí, ucítil tupou ránu a útočník se zachvěl. Vespasián mu pohlédl do tváře.

Muž měl oči vytřeštěné šokem a rysy mu ochably; z pravé nosní dírky mu trčel zakrvácený hrot oštěpu.

„Co jsem ti to říkal o hrdinství, ty jeden malý hňupe?“

Vespasián se zadíval pozorněji přes krev v očích a rozpoznal stojícího Sabina, který svíral v obou rukou oštěp, na němž spočívala tíha mrtvého zloděje. Sabinus odhodil mrtvolu pohrdavě stranou a natáhl k bratrovi ruku.

„Teda.“ Zlomyslně se ušklíbl. „Pokud tě snad někdy omylem napadlo si o sobě myslet, že jsi hezký, tak na to po tomhle kousku můžeš zapomenout. Snad tě to naučí poslouchat příště starší a lepší.“

„Zabil jsem toho druhého?“ podařilo se Vespasiánovi vysoukat z úst zalitých krví.

„Ne, zabils koně a ten pak zalehl jezdce. Pojd', jeden zůstal naživu, jdeme ho ukřížovat.“

Vespasián si cestou do kopce přidržoval u krvácejícího nosu pruh látky odtržený z tuniky mrtvého lupiče. Hadr páchl, ale Vespasián se právě díky tomu držel při vědomí. Když teď vzrušení vyprchalo, tepalo mu v hlavě bolestí. Přerývaně dýchal a musel se opírat o Sabina. Hieron s koňmi krácel za nimi.

Došli až k mulám, které ostatní právě uklidňovali po přestálé vřavě. Baseos s Atafanem už přihnali zpět ty, které se rozutekly, a pochytili také osm koní uprchlíků. Pallo se Simeonem svazovali zvířata do zástupu. Jen dvě muly zahynuly; čtyři další měly povrchová zranění, která se časem zhojí.

„Není to špatná práce, že, hoši? Přišli jsme o dvě muly, ale získali jsme osm koní, otec se s vámi nebude muset soudit kvůli bezhlavé střelbě,“ ušklíbl se Sabinus na Basea s Atafanem.

Baseos se zasmál. „Měli bychom o tři koně víc, kdybyste se těmi svými klacky obtěžovali trefit jezdce a ne jejich koně.“

Atafanes ho poplácával po zádech. „Správně řečeno, můj zavalitý malý příteli. Luk je daleko účinnější nástroj než oštěp, jak prokázala už generace mého dědečka před sedmdesáti lety u Karrh.“

Sabinovi se nezamlouvala tahle zmínka o největší porážce Říma na Východě, kdy Marka Crassa a sedm legií za jeden den téměř rozprášil soustavný déšť parthských šípů.

„To stačí, ty jeden vyčouhlý trapiči koní s orlím nosem; koneckonců, teď jsi tady, zajali tě opravdoví vojáci, kteří stojí a bojují, a ne jen vystřelí a zdrhnou. Co se stalo, došly ti šípy?“

„Možná jsem tady, ale jsem teď svobodný, zatímco kosti vašich ztracených legií pořád leží v písku mé vlasti a nikdy se neosvobodí.“

Sabinus se raději nesnažil odporovat; hoši bojovali dobře a teď si zasloužili trochu odreagování. Ohlédl se po zajatci, který ležel stále ještě v bezvědomí na břiše.

„Tak dobrá, pověsíme ho na kříž a jedeme domů. Lyku, vykopej díru, ať ho můžeme vztyčit rovnou tady.“

Ludovicus s Hieronem vyšli o chvíli později z lesa s dvěma silnými čerstvě odříznutými větvemi. Pomocí nástrojů, které si s sebou právě k tomuto účelu přivezli, vysekali do dřeva dva spoje, pak sestavili kříž a začali ho stloukat. Ležící zajatec se hlukem probral; zvedl hlavu, rozhlédl se a při pohledu na kříž začal ječet. Vespasián viděl, že je ještě o něco mladší než on.

„Sabine, nedělej mu to, vždyť mu není víc než čtrnáct.“

„A copak navrhuješ, bratříčku? To mu mám podle tebe přerazit zápěstí, vynadat mu, že zlobí, požádat ho, ať už nekrade naše muly, a poslat ho zpátky majiteli – který ho stejně ukřižuje, pokud má jen trochu rozumu?“

Hrůza, kterou právě pocítil při představě, že by měl tak mladý ztratit život, vyvolala ve Vespasiánovi soucit nad osudem mladého zloděje. „No a co kdybychom ho vzali domů a nechali si ho jako polního otroka? Vypadá dost silný a slušní polní dělníci se těžko shání a jsou pěkně drazí.“

„Nesmysl. Tenhle hajzlík už jednou utekl; jak můžeme vědět, že to neudělá znovu? A stejně potřebujeme jednoho ukřižovat a tenhle má smůlu, že se nechal chytit. Cítil by ses líp, kdyby ležel tamhle plný šípů a my se chystali ukřižovat nějakého ufnukaného dědka? Jaký by v tom byl rozdíl? Všichni musí zemřít. No tak, zvedneme ho.“

Vespasián pohlédl na hysterického hochu, který na něj upíral pro-sebný pohled. Uvědomil si, že Sabinus má pravdu, a odvrátil se.

Pallo a Hieron zvedli ječícího, marně se vzpouzejícího zajatce na kříž. „Prosím, smilování, prosím, snažně vás prosím, páni! Dám vám všechno. Udělám cokoli, cokoli. Prosím vás!“

Pallo mu vrazil políček. „Přestaň s tím kňouráním, ty malá svině. Co nám asi tak můžeš dát, ty hajzlíku? To verbež jako ty zabila mého otce!“

Plivl na něj. Pak mu s Lykem rozepjali paže a natáhli svíjejícího se chlapce na kříž. Hieron a Baseos mu přidrželi nohy, zatímco Ludovicus přistoupil s palicí a hřeby. Poklekl u jeho pravé paže a přiložil mu hřeb na zápěstí, těsně pod kořen palce. Pak několika mohutnými ranami zarazil asi centimetr široký hřeb do dřeva, a přitom prorazil hochovo zápěstí, rozdrtil kosti a zpřetrhal šlachy. Vespasián netušil, že je možné, aby nějaký tvor, natož člověk, kvílel podobně jako ten hoch při mučení. Ten zvuk, který vzrůstal od hrdelního řevu po řezavý jekot, mu projížděl až do morku kostí.

Ludovicus přešel k druhé paži a rychle ji přibil ke kříži. Dokonce i Pallo už dával najevo nelibost, když hřeby projely oběma hochovými chodidly. Pak křik náhle ustal; hoch upadl do šoku a jen zíral k obloze; supěl s ústy ztuhlymi ve zmučené grimase.

„Díky bohům,“ podotkl Sabinus. „Zvedněte ho, pak sem přitáhněte ty dvě mrtvé muly a nechte je pod křížem; tak by mělo být všechno jasné.“

Zvedli kříž do jámy a podpírali ho, zatímco kolem něj zatloukali klíny. Krátce poté, co skončili, se znovu ozvaly výkřiky, ale tentokrát už přerušovaně, jak mladíkovi docházel dech. Dýchat mohl, jen pokud se vzepjal na zápěstích a zapřel se do hřebu, který mu procházel chodidly; to však brzy začalo být příliš bolestivé, a on se znovu schoulil, a vzápětí se začal dusit. Tento děsivý cyklus měl pokračovat ještě jeden až dva dny, dokud nakonec nezemře.

Odjížděli nahoru přes kopec. Výkřiky ukřižovaného plnily celé údolí za nimi. Vespasián věděl, že nikdy nezapomene na hochův obličej a hrůzu, kterou v něm měl vepsanou.

„Co když přijdou jeho přátelé a sundají ho, Sabine?“

„Možná se opravdu objeví, ale nesundají ho. I v tom nepravděpodobném případě, že by přežil, už nikdy nebude schopný používat ruce ani chodit bez belhání. Ne, pokud přijdou, vrazí mu do srdce oštěp a půjdou domů. Ale bude to pro ně lekce.“

Výkřiky je pronásledovaly snad celou věčnost a pak náhle ustaly. Dorazili chlapcovi přátelé.

KAPITOLA III

JESTĚ BYLA TMA, když Sabinus nakopl Vespasiána pravou nohou do levé poloviny zadku takovou silou, až se hoch skulil z postele.

„Vstávat, legionáři!“ zařval Sabinus tónem centuriona. „Musíš si rozdělat oheň, jestli se chceš nasnídat dřív, než za východu slunce vyrazíme.“ Vespasián se posadil a rozhlédl se. „Jak to myslíš?“ zeptal se omámeně.

„Myslím to tak, že pokud se chceš nasnídat, měl by sis něco urychleně připravit, protože za úsvitu se vydáme na pochod. Je to jasnější? Tak sebou hoď. Za domem máš dříví na podpal a legionářskou soupravu a příděl.“

„A co ty?“ zeptal se Vespasián a vstal.

„O mě se nestrachuj, bratříčku, já nejsem ve výcviku. Na mě čeká snídaně v trikliniu.“ A vzápětí tam zamířil a nechal Vespasiána, který potmě hledal sandály a nadával na bolavý nos, ať si poradí, jak umí. Nos mu napravila po návratu Chloe, stará řecká otrokyně, jejíž otec byl lékař. Jako jediná na statku se vyznala v medicíně, protože bývala otcovou pomocnicí, dokud nezemřel, a pak, aby nemusela strádat bídou, se dobrovolně prodala do otroctví. Vrátila mu chrupavku zpátky na místo, což bylo snad ještě bolestivější než původní zranění. Pak mu na nos nanesla obklad z vlhké hlíny smíchané s bylinami a medem a zajistila ho obvazem. Obklad přes noc ztvrdl a teď nepříjemně tlačil na oteklou tkáň.

Vespasián vyšel ven a našel tam na hromadě naházené zásoby. Přitáhl si plášť, aby se chránil před mrazivým nočním vzduchem, a snažil se v šeru rozdělat oheň.

Jakmile se plameny rozhořely, konečně si mohl prohlédnout svůj pří-

děl jídla: hrnek ječmene, silný plátek slaniny, kus tvrdého sýra, půllitr vody a měch s trpkým vínem; vedle stál jediný kotlík. Vespasián nikdy do té doby nepřipravoval na ohni nic jiného než pečeného králíka nebo kuře, proto netušil, co má se surovinami provést. Protože času moc nezbyvalo, rozhodl se, že všechno kromě vína nahází do kotlíku a uvaří to.

O chvíli později vytvořil nevábnu kaši, která chutnala jen nepatrně lépe, než jak vypadala. Snažil se její poživatelnost aspoň trochu vylepšit vínem. Snědl jí sotva polovinu, když se objevil Sabinus na koni. První sluneční paprsky zalévaly rozeklané okrové kopce měkkou rudou září a cikády spustily na uvítanou novému dni svůj neúnavný rámus.

„Uhas ten oheň a zahlad' všechny stopy,“ zařval. „A potřeby na vaření si dej sem.“ S těmi slovy mu hodil masivní tyč zakončenou ramenem, k níž byl připevněn velký vak.

„Co je to?“ zeptal se Vespasián.

„Tohle, můj natvrdlý bratříčku, je rozdíl mezi příjemnou vycházkou po venkově a legionářským cvičným pochodem. Váží to asi tolik co legionářská torna; už si to moc nevybavuju, tak jsem ti možná pár deka přidal,“ usmál se nevinně Sabinus.

„To mě nepřekvapuje,“ zavrčel Vespasián, když vhodil zbytky snídaně do ohně a zasypal všechno hlínou. Připevnil si kotlík na stranu vaku a pak si přehodil tyč přes ramena, takže vak visel za ním. Ušklíbl se nad tou váhou.

Sabinus se zadíval dolů na bratra. „Teď už víš, proč se legionářům říká ‚Mariovi mezci‘. Vzhledem k tomu, jak máš ta zvířata rád, by tě mělo těšit, že se můžeš na chvíli stát jedním z nich. Hyjé, bratříčku!“ Pobavený vlastním vtípem se zasmál a rozjel se.

„Proč taky nepochoduješ?“ zavolal za ním Vespasián.

Sabinus se ohlédl a ušklíbl se. „Vždyť už jsem říkal, že já nejsem ve výcviku.“

Měli za sebou asi kilometr a půl, když Sabinus zpomalil a počkal, až ho bratr dostihne. Vytáhl ze svého vaku krátkou rákosovou píšťalku a foukl do ní, okamžik počkal a foukl znovu.

„To je standardní vojenský rytmus; stejnoměrné tři kroky na takt po dobu pěti hodin s dvěma krátkými zastávkami kvůli vodě dávají asi třicet kilometrů.“ Sabinus se zarazil, významně se napil z vaku s vodou a pokračoval v přednášce. „To je rychlost, jakou legie, nebo malá jednotka, cestuje, pokud není zatížena povozy s obléhací výzbrojí a bagáží. Když se potřebuje pohybovat rychleji, tempo se zvýší, což je něco přes tři a půl kroku na takt – skoro čtyřicet kilometrů za pět hodin. Pokud ale táhne celé vojsko, se všemi břemeny, urazí za pět hodin tak patnáct až třicet kilometrů, protože putuje tempem té nejpomalejší součásti, a tou jsou volové, kteří táhnou povozy s bagáží a obléhací výzbrojí.“ Sabinus pohlédl na bratra, který se ve vzrůstajícím vedru začínal potit. „Ale pro naše účely se soustředíme na to, že jsme jednotka. Pokud udržíš tohle tempo, pak ti bude pochod v celé koloně připadat jako svátek.“ Vyrazil a hvízdal bratrovi do tempa.

„Proč pochodují jen pět hodin?“ zeptal se po pár stovkách kroků Vespasián. „Ne že bych stál o víc,“ dodal rychle.

„Tak na to zkus přijít. Kde se legie ráno probudí?“ Sabinus vytáhl rákos z úst, ale nezastavil.

„V táboře,“ odpověděl Vespasián.

„Přesně. A kde tu noc bude spát?“

„V dalším táboře.“

„Správně. A kdo ten tábor vybuduje? Nebo ho snad bohové vykouzlí jen tak ze vzduchu?“ Sabinus se dobře bavil.

„No legionáři, samozřejmě,“ podotkl popuzeně Vespasián. Potící se kůže pod obkladem ho začínala rozčilovat.

„Tys na to kápl, bratříčku. Vykopat obranný příkop, vybudovat palisádu, postavit stany a hlavně uvařit večeri zabere převážnou část zbývajících hodin, kdy je světlo. To jsou základy dne legionáře. Probudit se, najíst se, zrušit tábor, pochodovat, zřídit nový tábor, najíst se, spát.

Samozřejmě je toho ještě daleko víc: strážní služba, výcvik, shánění potravy, úklid latrín, údržba vybavení a tak dále. Ale všechno to slouží k tomu, aby legionář dorazil, v kondici a připravený, na místo, kde pro-

káže, proč existuje: a tím důvodem je boj a zabíjení, ať už v malých šarvátkách nebo v bitvě, která je součástí velkého bojového plánu.“

„Tys v nějaké velké bitvě bojoval?“ zeptal se Vespasián, jehož zvědavost převládla nad antipatií vůči bratrovi.

„Povstání v Africe takové nebylo. Tacfarinovu numidskou armádu tvořila hlavně lehká jízda a lehká pěchota. Jsou to zákešní hajzlové, neustále tě sužují, zabíjejí opozdilce, napadají zásobovací oddíly, nikdy se nedají zatáhnout do bitvy. Jen jednou, když k tomu došlo, na začátku povstání, je Třetí Augustova legie rozdrtila. Potom změnili taktiku. Drželi si od celé legie odstup a začali si vybírat menší cíle. Pár měsíců předtím, než jsme přijeli, se jim podařilo zničit celou jednu kohortu Třetí Augustovy.“

„Jak to dokázali?“ zeptal se Vespasián, kterého začínaly na strmém svahu, do kterého se právě drápal, bolet nohy.

„Dostali je cestou zpátky z trestné výpravy na volném prostranství. Kohorta se připravila na boj muže proti muži, jenže Numidáné se do ničeho takového nehrnuli. Jejich jízda kroužila kolem našich vojáků, útočila na ně oštěpy, zatímco pěchota z bezpečné vzdálenosti páčila z praků a luků. Pokaždé když se kohorta pokusila o výpad, pěšáci se jen stáhli a pokračovali ve střelbě. Jejich porážka připomínala bitvu u Karrh. Většina zahynula během čtyř hodin; ti nešťastníci, které zajali, skončili naří v pouštním slunci s vydloubnutýma očima a uříznutými péry.

Když se o tomhle ponížení doslechl guvernér Lucius Apronius, zuřil tak, že potrestal zbytek legie decimováním, ačkoli tam ti hoši vůbec nebyli.“

„To ale není spravedlivé,“ namítl Vespasián. Sandály ho začínaly dřít na patách.

„Kdo říkal, že to musí být spravedlivé? Legie jako celek utrpěla těžkou ránu. Ztráta celé kohorty, čtyř set osmdesáti mužů, rukama povstalců pošpinila čest legie jako celku. Obnovit ji bylo možné jedině krví, proto je Lucius Apronius nechal nastoupit neozbrojené, oblečené pouze v tunikách. Pak je rozpočítali. Každý devátý muž dostal meč a musel setnout hlavu desátému, svému druhovi, nalevo. Mohl to být

klidně jeho nejlepší kamarád; někdo, koho znal dlouhá léta, s kým sdílel stan, jídlo, bojové vzpomínky, ženy. Nebo to mohl být někdo úplně neznámý, mladík, který právě dorazil. Nezáleželo na tom; kdyby zaváhal, čekal by ho stejný osud.“

Sabinus se odmlčel. Sáhl do vaku, který mu visel u sedla, a vytáhl měkký slamák. Šlo o thesálský typ, který zpopularizoval během své vlády Augustus. Nasadil si ho na hlavu a pokračoval, nevšimavý k rostoucím Vespasiánovu nepohodlí.

„Jeden tribun ze Třetí mi o tom vyprávěl záhy poté, co jsem dorazil. Říkal, že to bylo to nejhorší, co kdy zažil; celá legie zbrocená krví svých druhů stála v pozoru před hromadou více než čtyř set uťatých hlav a prosila guvernéra o odpuštění. Pak však už napořád z hloubi duše nenáviděli Tacfarina a jeho rebely, které považovali za jediné strůjce svého utrpení, a rozhodli se, že si je se zběsilým úsilím podmaní. Nakonec, pár měsíců poté, co jsme odvedli tu nejhorší práci a odjeli, se jim podařilo zajmout zbytek rebelského vojska v pevnosti jménem Auzera; po tříměsíčním obléhání pevnost padla a Třetí Augustova neušetřila nikoho, dokonce ani zdravé otroky. Bohužel samotný Tacfarinas nalezl na meč, než se k němu dostali. Zato našli jeho manželku a děti, a na těch si to jistě vynahradili.“

Dorazili na vrchol kopce. Sabinus zarazil koně a podal měch s vodou Vespasiánovi. Mladší bratr se vděčně napil.

„Takže Lucius Apronius měl pravdu v tom, co udělal,“ poznamenal a utřel si bradu od vody.

„Naprosto,“ přitakal Sabinus. „Legie nemůže bojovat a zvítězit, pokud se každý z mužů nemůže zcela spolehnout na své druhy. Tím, že dali najevo, že dokážou popravit spolubojovníky, prokázali, že jsou schopni zabít kohokoli, a tak obnovili vlastní důvěru v sebe samé.“

Vespasián pohlédl na bratra a vybavil si otcova slova o zásadě, která drží pohromadě legii. Kdyby měl jednoho dne stanout v jejích řadách, chtěl by mít po svém boku muže jako Sabinus.

Bratři stáli okamžik mlčky a rozhlíželi se po kopcích obklopujících rodinné pozemky. V dálce na severovýchodě se vypínala hora Tetrica

a čekala na zimní sněhy, které jí za měsíc ozdobí temeno. Dole pod nimi na jihu tekla říčka Avens, jejíž přítok protékal roklí, kterou předešlého dne využili k dopadení banditů. V pravém úhlu k řece rozpoznali Via Salaria, vinoucí se údolím na východ k Jaderskému moři. V místě, kde přetínala řeku, byl zbudován pevný kamenný most, k němuž se v tu chvíli tryskem blížila od východu velká skupina jezdců.

„Vypadají, že mají naspěch,“ podotkl Vespasián a stínil si oči proti prudkému slunci.

„Což se o tobě říct nedá. Jdeme.“ Sabinus pobídl koně, začal znovu pískat a zamířil dolů z kopce. Vespasián se vydal unaveně za ním a celou dobu nespouštěl pohled z jezdců na silnici. Napočítal jich asi dvacet; zdálo se, že jsou ozbrojení, a jedno bylo jisté – jeli opravdu rychle. Když jezdci dorazili k mostu, zpomalili a přešli ho klusem. Jakmile se ocitli na jeho konci, jezdec vpředu stočil koně ze silnice doprava a vyrazil podél řeky. Ostatní zamířili za ním.

„Kam myslíš, že jedou?“ zeptal se Vespasián.

„Cože?“ odvětil Sabinus; v myšlenkách byl jinde.

„Ti jezdci, opustili silnici a míří podél řeky, naším směrem.“

Sabinus vzhlédl; ačkoli jezdci byli vzdáleni nějakých deset kilometrů, bylo zřejmé, že jsou ozbrojení: na slunci se leskly hroty oštěpů a přilbice.

„No, vojáci to nejsou, to je jisté. Nemají uniformy a nejedou v útvaru.“ Sabinus pohlédl tázavě na bratra. „Pokud to nejsou vojáci, ale jsou ozbrojení a míří rychle naším směrem, myslím, že bychom měli začít myslet na nejhorsí, co říkáš, bratříčku?“

„Uprchlí otroci?“

„Plánují malou pomstu za včerejšek, řekl bych. Měli bychom se co nejrychleji vrátit; shod' tu toru a vyskoč si za mě.“

Vespasián se vzrůstající zlou předtuchou poslechl. Sabinus obrátil koně a co nejrychleji se rozjel zpátky těch jedenáct kilometrů, které urazili. Vespasián se ho pevně držel, protože při rychlé jízdě po tvrdé půdě poskakoval sem a tam; ve zlomeném nose ho při každém skoku bodlo, takže sebou brzy škubal bolestí.

„Pokud dokážeme pokračovat tímhle tempem,“ zavolal Sabinus na

bratra, „měli bychom dojet na statek tak půl hodiny před nimi. To bude tak akorát na to, abychom se všichni ozbrojili a rozmístili. Lidé v polích se budou muset prostě spolehnout na Fortunu a postarat se o sebe sami.“

„Co chceš udělat?“ zeptal se Vespasián v naději, že mu Sabinus odhalí nějaký důmyslný plán.

„Zatím nevím. Přemýšlím.“ To nebyla zrovna uklidňující odpověď.

Zatímco uháněli zpět, představoval si Vespasián zuřivost zběhů, když objevili toho mladíka na kříži a kolem mrtvoly svých druhů. Uvažoval, proč nikoho nenapadlo, že by se mohli pokusit o odvetu, a došlo mu, že protivníky podcenili. Domnívali se, že jde o malý, špatně vyzbrojený houf zlodějů, kteří se nezmůžou na nic většího než loupež mul a přepadání pocestných. Jenže právě teď se lupiči připravovali k organizovanému útoku na flaviovský statek. Vespasián tušil, že to bude krvavý boj; zběhové nemají co ztratit, a proto je jim jedno, jakou spoušť za sebou zanechají.

Bratři se prohnali vraty na nádvoří a vyplašili kuřata a malé děti. Ještě než sesedli, vyběhl z kanceláře statku Pallo.

„Pallo, honem,“ zařval Sabinus, „vyzbroj všechny muže a co nejvíc otroků, kterým můžeš věřit, a ženy a děti zamkni do bezpečí. Pak co nejrychleji svolěj všechny naše lidi z bližších polí. Podle všeho můžeme tak za půl hodiny čekat společnost, asi dvacet zběhů, kteří vyrazili na trestnou výpravu. Chtějí nás překvapit, tak ať si myslí, že se jim to podařilo. Necháme vrata otevřená a dva chlapi se schovají za nimi. Když útočníci venku nikoho neuvídí, vjedou rovnou na nádvoří; ti dva hoši za nimi zavrou zvenku vrata a máme je. Na střechách a v místnostech nad stájemi se schovají ostatní muži vyzbrojení luky a oštěpy. Hierone, naplň co nejvíce kbelíků vodou a odnes je na střechy; ti neřádi se mohou pokusit podpálit budovy. Vespasiáne, ty běž říct rodičům, co se děje.“

Netrvalo dlouho a Vespasián se vrátil na dvůr s otcem. Vespasii a otrokyně nechali zabarikádované v domě pod dohledem Vara, kterému Titus nařídil, aby v případě, že nájezdníci dobudou statek, pomohl

Vespasii vzít si život. Ve chvíli, kdy matka s plánem bez námitek souhlasila, dolehla na Vespasiána naplno vážnost situace.

Na dvoře měli obránci plné ruce práce. Před vrata postavili povoz tak, aby jím mohli vjezd zatarasit. Muži dostali meče a dýky, všude na střechách byly rozmístěné svazky oštěpů a šípů a kbelíky s vodou. Na střechu se lezlo po žebřících, které mohli po použití vytáhnout nahoru. Polní otroky spoutali a po skupinkách zamkli do skladišť, aby jim zabránili v pomoci útočnickům, k nimž by se nepochybně rádi přidali, kdyby dostali jen nepatrnou šanci.

Vespasián pomohl Titovi na střechu hlavní budovy a pak se vydal za ním.

„Už se nemůžu dočkat,“ obrátil se k němu nadšeně otec. „Ani si nepamatuju, kdy jsem si naposledy pořádně hodil ve vzteku oštěpem, a když to bude na takovýto vzácný cíl, tím líp.“

Vespasián se rozhlédl po střechách; napočítal patnáct mužů a další tři vyhlíželi z oken ubikací domácích otroků nad stájemi. Simeon a Ludovicus se skryli za vraty, aby mohli uzavřít nastraženou past; Lykos a Pallo byli nad nimi. Baseos s Atafanem mířili na koních ze vrat a nenuceně napínali luky.

„Kam jedou?“ zeptal se Vespasián Sabina stojícího o kus dál na střeše hlavní budovy; bratr držel v ruce konec lana, které se táhlo přes dvůr do okna v prvním poschodí protější budovy, kde zahlédl Hierona.

„Potřebujeme pár lidí venku, jinak by to tady vypadalo podezřele tiše. Jakmile si jich útočníci všimnou, hoši zamíří co nejrychleji zpátky do dvora a snad sem vlákají i naše hosty.“ Sabinus zvýšil hlas, aby ho slyšeli všichni kolem nádvoří. „Nezapomeňte, všichni zůstaňte schovaní, dokud neprojedou branou. Nesmějí zahlédnout na střechách hlavy, jinak to bude nápadné. Musí sem vjet naprosto bez obav. Každý otrok, který dnes osvědčí svou oddanost, dostane svobodu.“ Ozval se jásot. „Pallo, ty hlídej; všichni ostatní se schovají a budou zticha. Nestřílejte, dokud jich na nádvoří nebude aspoň deset – v tu chvíli už bude jejich nápor tak velký, že se nedokážou obrátit. Ať nám Fortuna s Martem přeje.“

Usadili se a čekali, zatímco nad hlavami jim žhnulo polední slunce.

Čas se vlekl a přízračně ticho na nádvoří ho ještě více zpomalovalo. Vespasiána napadlo, jestli třeba jen kvůli své přehnané představitosti nevyvolali se Sabinem zbytečnou paniku, a myslel na ponížení, jaké by je čekalo, kdyby se ukázalo, že šlo o planý poplach. Skoro vydechl úlevou, když zaslechl z polí v dálce první slabé výkřiky. Nájezdníci podle všeho narazili na skupinku pracujících otroků, kteří byli příliš daleko, aby mohli být varováni, a právě se rozehřívali jejich masakrováním. Muži kolem nádvoří ztuhli a naslouchali nářku svých druhů ze statku. S vědomím, že už brzy dostanou možnost je pomstít, si zkontrolovali zbraně a protáhli svaly. Křik ustal. Znovu se rozhostilo ticho. Pak z dálky zazněl slabý dusot koňských kopyt. Zvuk sílil a bylo jasné, že zběhové míří jejich směrem a už brzy dorazí.

„Vidím je,“ zvolal Pallo. „Jsou asi tři čtvrtě kilometru odsud. Mají hořící pochodně.“

„Dobrá. Připravte se, chlapci, a nevystrkujte hlavy,“ nařídil Sabinus.

„Už zahlédli Basea s Atafanem; jsou tady.“

Zvuk koní sílil a teď už slyšeli i hlasy jezdců. Vespasiána napadlo, že pokud se je útočníci snaží překvapit, jdou na to špatně. Myšlenku ale rychle zapudil, protože vraty se prohnali plným tryskem Baseos a Atafanes. Jeden stočil koně doleva, druhý doprava – k žebříkům, které tam pro ně nechali. Seskočili z koní, rychle vyšplhali na střechu a vytáhli žebříky nahoru. Vzápětí se do nádvoří vřítily první jezdci mávajíc hořícími pochodněmi. Za nimi následoval hlavní útvar zběhů. Jezdci vpředu přejeli přes lano a divoce vhodili pochodně do otevřených oken.

„Teď!“ zakřičel Sabinus.

Útočníky zasypalo krupobití šípů a oštěpů a kosilo jezdce i koně. Čtyři okamžitě klesli k zemi. Ostatní vzadu jeli tak rychle, že nedokázali zastavit. Prohnali se vraty na nádvoří a zakopávali přes padlé druhy. Jakmile do vrat vjeli i poslední muži, Simeon s Ludovikem vyskočili z úkrytu a vrata zavřeli. Vespasián rozzuřený ohrožením domova, cítil, jak se v něm už podruhé zvedá nápor krvežíznivosti. Tentokrát bude zabíjet. Nádvořím zněl jekot, jak šípy a oštěpy nacházely cíle. Vespasián vrhl oštěp přímo na nejbližšího jezdce, staršího muže s hustým plno-